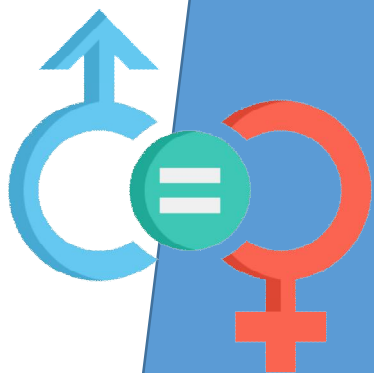

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ANDIJON
VILOYATI
HOKIMLIGI

ANDIJON MASHINASOZLIK INSTITUTI

XXI ASR ILM-FANI VA TA'LIM SOHASIDA AYOLLAR:
YUTUQLAR VA MUAMMOLAR

WOMEN IN SCIENCE AND EDUCATION OF THE 21ST
CENTURY: ACHIEVEMENTS AND PROBLEMS

Xalqaro hamkorlar ishtirokidagi
Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

2023 yil 15 - mart

ANDIJON VILOYATI
HOKIMLIGI

ANDIJON MASHINASOZLIK
INSTITUTI

Andijon-2023

TAHRIRIYAT A'ZOLARI

Andijon mashinasozlik instituti rektori,
texnika fanlari doktori, professor,

U.M. Turdialiyev

Andijon mashinasozlik instituti
“Xotin-qizlar maslaxat kengashi” raisi

Yusupova Ranoxon Kasimdjanoyna

Andijon mashinasozlik instituti
“Olima ayollar” kengashi raisi
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent,

Sirojiddinova Iroda Maxamadovna

Andijon mashinasozlik instituti
“Olima ayollar” kengashi rais o‘rinbosari
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent,

Umarova Gulchexra Abitovna

Andijon mashinasozlik instituti
“Olima ayollar” kengashi a‘zosi
“Mashinasozlik ishlab chiqarishini avtomatlashtirish”
kafedrasi katta o‘qituvchisi

Atajonova Saidaxon Borataliyevna

XORIJIY HAMKORLAR

Principal Government College of Hamirpur

Dr. Anju Batta Sehgal

Don Davlat texnika universiteti
“Psixologiya, pedagogika va defektologiya”
fakulteti dekani pedagogika fanlari doktori,
Rossiya ta‘lim akademiyasining akademigi

Abakumova Irina Vladimirovna

Qirg‘iz Respublikasi yozuvchilar uyishmasi jurnalisti,

“Xotin-qizlar maslaxat kengashi” a‘zosi

Musabaeva Matlyuba Razzikbaevna

B.Murzubraimov nomidagi O‘zgan xalqaro texnologiyalar instituti

“Xotin-qizlar maslaxat kengashi” raisi

Joldosheva Cholpon Morosheva

Berdak nomidagi Qoraqalpoq Davlat Universiteti

“Xotin-qizlar maslaxat kengashi” raisi

Seytnazarova Injayim Yerjanovna

накадар буюклигини кўрсатади. Бобурнинг инсонпарварлигини ҳам алоҳида эътироф этиш жоиз. Бобур ўғли Хумоюнга шундай дейди: *”Турли эътиқоддаги халқларни тенг тутгинки, шунда салтанат турли таъвишлардан холи бўлади. Ҳазрат Соҳибқирон Амир Тумурнинг иш юритишлари доимо ёдингда бўлсин. Шунда давлатинг маъмур ва пухта бўлади”*.

Мирзо Бобурнинг ҳар бир сўзи биз учун ибратдир. Биз унинг асарларини ўқишимиз, унга амал қилишимиз лозим. Унинг асарларини авлод-аждодлар унутмай, доимо ёдда тутиши зарур. Зеро, Бобур мирзо бу ҳақда шундай деган эди:

*Мурод васлинг эрур, айла ёд Бобурни,
Унутмоғил яна бу номурад Бобурни.*

Адабиётлар:

1. Салоҳий Д. Бобурнинг буюк эътиқоди. Самарқанд: Имом Бухорий халқаро маркази.
2. “Бобурнома”/Нашрга тайёрловчилар: П.Шамсиев, С.Мирзаев, В.Зоҳидов. сўз боҳиси ва таҳрири.- Тошкент: ФА нашр,Ю 1960. 513- бет.
3. Файзуллаева Р. Ўйлар йироқ, кўнгиллар яқин/Таржима санъати (Мақолалар тўплами). – Тошкент, 1973. -Б.256.
4. Ражабова Б. Оналар билан суҳбат.) – Тошкент. Turon zamin ziyo. 2014. 2014. 47 ,.

KLASTERLI YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK MUHANDISLAR KASBIY TAYYORGARLIGINI LOYIHALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

**Sirojiddinova Iroda Maxamadovna,
Andijon mashinasozlik instituti
“Gumanitar fanlar” kafedراسи dosenti p.f.n**

Mamlakatimizning ta’lim tizimida bo‘lajak muhandislarning fanlar doirasidagi nazariy va amaliy bilimlarni o‘zlashtirishlari bilan bir qatorda ularni jahon andozalariga mos ravishda kasbiy kompetensiyalar bilan qurollantirish, kasbiy malakasini oshirish tizimini takomillashtirish zarurati ham paydo bo‘lmoqda. O‘qituvchining ta’lim muassasasining innovasion komponenti sifatidagi loyihalashtirish faoliyatiga ta’lim tizimlarining har qanday iyerarxik kategoriyasining mahsuldorligi ko‘rsatkichi sifatida qarash mumkin.

Muhandis (arab), injener – texnikaning muayyan bir sohasiga ixtisoslashgan mutaxassis; texnika sohalaridan biri bo‘yicha oliy ma’lumotli kasb egasi. Ilgari Sharqda binokor, yer o‘lchovchi, bino va inshoot-larni loyihalovchi, handasa (geometriya) bilan shug‘ullanuvchi kishilar muhandis deb atalgan. Bag‘dod, Damashq, Buxoro, Xiva, Samarqand, Toshkent, Qo‘qon va boshqa shaharlarda hozirgacha saqlanib qolgan qadimiy bino va inshootlar qurilishida foydalanilgan murakkab handasaviy (geometrik) shakllar, arklar, gumbazlar, qubbalar; sug‘orish va suv chiqarish inshootlari (koriz, sardoba), charxpalak (chig‘ir) muhandislik qadimdan taraqqiy etganligini bildiradi. [1]

Pedagogik loyihalashtirish faoliyatini metodologik asoslashdan oldin ilmiy bilishning boshqa sohalarida nazariy asoslarni ishlab chiqish tajribasini tahlil qilish zarur. Pedagogik ob‘yektlarni tadqiq qilish jarayonida didaktik yondashuvlar bilan cheklanib qolmasdan, ta’lim jarayonini optimallashtirishning amaliy faoliyatlarini ishlab chiqish va mutaxassisning kasbiy kompetentligi integral ko‘rsatkichlariga tayanish lozim, bu ish metodologik jihatdan asoslangan yondashuvni talab etadi.

Loyihalashtirish faoliyatining nazariy asoslarini yaratish pedagogik fan va zamonaviy pedagogika metodologiyasi atamalar tizimidagi farqlar tufayli biroz murakkablashadi. Biroq yuzaga keladigan muammolar bir qator metodik texnologiyalar bilan yechiladi. Birinchidan, psixologik-pedagogik tahlilning mantiqiy asoslanganligi matematik tarkibiy qism bilan to‘ldiriladi, bu yesa ehtimoliy xatoliklarni bartaraf qilish imkonini beradi. Ikkinchidan, odatda pedagogik tadqiqotlarda aniqlangan statistik qonuniyatlar nazariy manbalarning tabiiy davomiga aylanadi sifat

xulosalarini tasdiqlash, empirik ma'lumotlarning olingan miqdoriy nisbatlarga mos kelishini taminlaydi. Uchinchidan, pedagogika fanlari olinadigan xulosalarning o'zgarmasligini va universalligini ta'minlaydigan qat'iy ilmiy fan belgilariga asoslanadi. Mantiqan asoslangan fan nazariyalarining o'zaro aloqalari nazariy qurilmalar ishlanmalarining ajralmas belgisiga, atributiga aylanadi va bu ifodalashi lozim bo'lgan xulosalarning sub'yektiv tarkibiy qismini bartaraf qilish imkonini beradi.[2]

Pedagogik ob'yektlarni loyihalashtirish asosida o'quv dasturini ishlab chiqish, bo'lajak muhandisning kasbiy tayyorgarlik trayektoriyasini shakllantirish hamda o'qitishning metodik tizimini yaratishga texnologik xarakter kasb etishiga imkon beruvchi klaster metodidan foydalanish mumkin.

O'qitishning metodik tizimini ishlab chiqarish bo'yicha loyihalashtirish faoliyati asosi o'z ichiga didaktik vazifani (maqsad, talaba, mazmun), uning yechimi (o'qituvchi, o'qitish jarayoni, tashkiliy shakllar) hamda o'qitish jarayonini optimizasiya qilishga erishish imkonini beradi.

O'qitishning loyihalashtirish faoliyati natijasida ishlab chiqilgan metodik tizimini ta'lim, pedagogik, didaktik, metodik tizimlari iyerarxiyasida mahsuldor kategoriya deb qarash lozim. Binobarin, pedagogik ob'yektlarni takomillashtirishning loyihalashtirish texnologiyalarini ta'lim muassasasining innovasion ijodiy faoliyatining eng muhim ko'rsatkichi sifatida qarash lozim.

Amerika, Yevropa va Afrika mamlakatlari sohaviy manbalari tahliliga asoslanib qayd etishimiz mumkinki, "maktab klasteri (ingliz tilida – school cluster, nemis tilida – Schulcluster)" ushbu mintaqalar ta'lim tizimida alohida ahamiyat kasb etadi. Yevropada maktab klasteri ma'muriy va ta'lim maqsadlaridagi nomutanosiblikni bartaraf etish uchun geografik jihatdan bir-biriga imkon qadar yaqin joylashgan maktablarning birlashishini anglatadi.

O'zbekiston ta'lim tizimiga kirib kelayotgan "Pedagogik ta'lim innovasion klaster modeli"da maktab va oliy ta'lim muassasasi o'zaro hamkorlikda ishlashi, bir-birini turli maqsadlarda: yetuk bilimli o'qituvchilarni tayyorlash, o'quvchilarni oliy ta'lim muassasasida o'qish jarayoniga tayyorlash hamda olib borilgan tadqiqotni bevosita dars jarayonlarida qo'llashda o'zaro qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Pedagog turli qiyinlikdagi vazifalarni saralab olishda ta'lim oluvchilarning egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlab yoki yuqori darajasini bilgan holda ularning shaxsiy pedagogik qobiliyatlarini, masalan, talabalarning bilim ko'nikma va malakalarini o'zlari tanlagan sohada yetuk mutaxassis bo'lib yetishishlarini aniqlash uchun pedagogik o'lchov metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Ta'lim kvalimetriyasining asoslarini bilish o'qituvchiga loyihalashtirish faoliyatini to'la amalga oshirish va o'z metodik tizimini yaratish imkonini beradi.

Umumkasbiy va maxsus fan masalalarini qamrab oladigan test shaklidagi vazifalar to'plami, butun jahon amaliyotida mutaxassis kadrlarni kasbga tayyorlash sifatini baholashning yagona natija beradigan vositasi hisoblanadi. Shuning uchun kasbiy pedagogik ta'limi muassasalari o'qituvchilari o'quv dasturlarini ekspert baholanishini aniqlash va ta'lim oluvchilarni me'yoriy test sinovdan o'tkazish uchun o'z tashhis materiallarini yaratadilar.[3]

Pedagogik o'lchash vositasi nafaqat talabalarning yutuqlari va potensial imkoniyatlarini aniqlash imkonini beruvchi standartlashtirilgan didaktik testdan, ta'lim muhitining holatini baholashga yordam beradigan psixologik mazmundagi kvalimetrik anketalardan ham iborat bo'lishi mumkin. Tashhisning bunday shakllari kasbiy pedagogik ta'lim muassasalarida keng qo'llaniladi. Kompleks monitoring tadqiqotlari kirish, oraliq va yakuniy nazoratning pedagogik o'lchov vositalari, o'quv elementlarining o'zlashtirilganligini kuzatish imkonini beruvchi mezonli testlardan tuzilgan bo'ladi.

Ta'lim klasterlari turli mintaqalarning ta'lim tizimiga joriy etilgan bo'lsa-da, uning tuzilmasi aynan bir xil emasligi, har bir shakldan kutiladigan maqsad va erishiladigan natijalar o'ziga xosligi ko'zga tashlanadi. Shunga qaramasdan, ta'lim tizimiga klaster yondashuvni kiritish, maktab klasterlarini tuzish orqali quyidagi umumiy maqsadlar hamda natijalarga erishiladi:

barcha ta'lim bosqichi (maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta-maxsus (professional), oliy, oliy ta'limdan keyingi ta'lim) ishtirokchilari;

o'rtasida o'zaro hamkorlik aloqalarini o'rnatish, bu orqali tezkor o'zaro ma'lumot va tajriba almashish, hamkorlikda loyihalarda ishtirok etish va boshqa imkoniyatlarga ega bo'lish;

hamkorlikda o'quv dasturlarini ishlab chiqish, bu orqali ish beruvchilarning talablariga mos yetuk mutaxassislar tayyorlash;

malakaviy amaliyot samaradorligini oshirish, bunda oliy ta'lim muassasasida o'qitiladigan nazariy bilimlar va amaliyotda talab etiladigan ko'nikmalar mutanosibligiga erishish nuqtayi nazaridan ish ko'rish;

mavjud axborot resurslari, moddiy resurslar (bino-inshoot va maydon) va pedagogik resursdan samarali foydalanish, bunda mavjud "resurslar" barcha klaster ishtirokchilari uchun umumiy "resurs" sifatida qaraladi, uni maqsadli va samarali taqsimlash asosiy mezon sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Мухамедов Ф., Ходжамкулов У., Тоштемирова С. Педагогик таълим инновацион кластери. Монография. – Т.: Университет, 2020.
2. Sirojiddinova Iroda Mahammadovna Features of Cluster Design in Modern Paradigms of Education. // Telematique 2023/1/31-348-355
3. С.И. Магомедовна. Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development . Improving the professional training of future engineers based on the cluster approach Германия-Берлин. 2022/5/2- С.45-48

UMUMIY FIZIKA KURSIDA MODELLASHTIRISHNI O'QITISHNING MUAMMOLARI, USULLARI VA VAZIFALARI

Umarova Gulchexra Abitovna
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent
Andijon mashinasozlik instituti

Annotatsiya. Ushbu maqolada virtual laboratoriya ishlarini qurishning yangi tamoyillarini taqdim etadi, so'nggi yillarda rivojlanishning dolzarbligi aniq bo'ldi. Didaktik, apparat (instrumental), modellashtirish, dastur bilan aloqa va boshqa printsiplar taqdim etiladi.

Kirish. Universitetlarning farovonligining o'sishi, birinchi navbatda, ularni texnik o'qitish vositalari bilan ta'minlashga ta'sir ko'rsatdi - lekin ish haqining oshishi yoki "talaba-o'qituvchi" nisbatining me'yoriy normalarining pasayishi bilan emas. Ayniqsa, ikkinchisi tushkunlikka tushadi: masalan, o'quv xodimlarining shtat birliklarining qisqarishi laboratoriya ishlariga taalluqli qismda o'quv jarayonining buzilishiga olib keladi. Ya'ni, o'qituvchilar darslarni g'urur bilan yolg'izlikda o'tkazishga majbur bo'lmoqdalar: nazariy qabul qilish, ishlarni bajarish uchun qabul qilish va xavfsizlik choralari, qurilmalarda ish olib borayotgan talabalarni kuzatish va bajarilgan ishlarni hisobga olish kerak. Shuni aytish joizki - laboratoriyada bir vaqtning o'zida 15 dan (kunduzgi bo'limda) 30 gacha bo'lgan sharoitlarda (sirtqi) talabalaridir. Bundan tashqari, so'nggi yillarda sotib olingan laboratoriya uskunalari qimmat va ishlatish uchun qiyin bo'lgan 1,2 tonnalik qurilmalar va qurilmalar bilan ta'minlanganligini hisobga olish kerak.

Albatta, yuqorida aytib o'tilganlar har qanday didaktik yoki boshqa uslubiy printsiplarning bajarilishi haqida gapirishga imkon bermaydi-o'qituvchining o'zi o'lchovlarni olib tashlashi yoki natijalarni bir hisobotdan ikkinchisiga oddiy qayta yozishga ko'zlarini yumishi kerak.

Nima qilish kerak? Chiqish quyidagicha taqdim etiladi:

1. Hodisani to'liq vizualizatsiya qilish, funktsional interaktiv to'ldirish va vaziyatlarning o'zgaruvchanligi (umumiy qabul qilingan narsa) bilan etarli miqdordagi kompyuter laboratoriyalarini ishlab chiqish metodika "qo'shimcha vazifa" deb nomlanadi, bu standart protseduradan tashqarida)

1. Bunday ishlarni universitetning kompyuter sinflarida, kunduzgi talabalar uchun va uyda – masofaviy o'qitish uchun tashkil etish (ikkinchi holda, bunday ish bugungi kunda 99% dan ortiq

MUNDARIJA

1-SHO'BA MATERIALLARI. TA'LIM SIFATINI OSHIRISH		
1.	Абдуллаева Г. М. Достижение равенства путем поддержки реализации национальной гендерной стратегии Узбекистана	4
2.	Юсупова Ш. Ж. Заҳириддин Муҳаммад Бобур асарларида миллийликнинг ифода этилиши	5
3.	Sirojiddinova I.M. Klasterli yondashuv asosida bo'lajak muhandislar kasbiy tayyorgarligini loyihalashtirishning nazariy asoslari	7
4.	Umarova G.A. Umumiy fizika kursida modellashtirishni o'qitishning muammolari, usullari va vazifalari	9
5.	Бадритдинова М. Б., Турғунпўлатова М. Масофавий таълимнинг ўқув фаолияти самарадорлигига таъсири	11
6.	Isakdjanova M. I., Badritdinova X. B. Muammoli ta'lim texnologiyasi ta'lim sifati samaradorligini oshirish omili sifatida	14
7.	O'lmasxanov B. B. Ta'lim sifatini oshirishda bo'lajak pedagoglarda kasbiy sifatlarni shakllantirishning ahamiyati	16
8.	Abdujabbarova M. A. Thematic presentation as a learning tool oral speech in a non-linguistic higher education institution	19
9.	Умурзакова З. С., Шукурова Н. М. Таълим жараёнида бошқаришнинг инновацион усулларида фойдаланиш	20
10.	Yusupalieva Sh.H. Approaches of developing communicative competence of foreign languages in technical institutions	22
11.	Ўктамжонова Г. Р. Олий таълимда бошқаришнинг инновацион усуллари ёрдамида ўқитиш ҳолатининг самарадорлиги таҳлили	24
12.	Зуфарова Г. А., Юлбарсов Д. Д., Қодиров А. Б. Таълимни сифатини оширишда олий таълим билан тармоқлар ўртасида интеграцияни аҳамияти	27
13.	Djuraeva N. B. The value of authentic content in teaching of speaking to future designers	29
14.	Ходжимухамедова М.М., Саидкулова М. Мухандислик фанларини ўқитишда таълим технологияларидан фойдаланишни такомиллаштириш.	31
15.	Kamanova G. O. Ta'lim sifatini oshirish muammolari	33
16.	Yoqubjonova M. I. Yangilanayotgan o'zbekistonda ta'lim sifatini oshirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar	35
17.	Kudaybergenova G. P. Kórkem tákirardıń xalıq termelerinde qollanılıw ózgeshelikleri	38
18.	Кобулова М. А. Использование инновационных технологий в образовании - требование времени	40
19.	Abdullayeva M. A. Texnika fanlarini o'qitishga mos interfaol metodlar ishlab chiqish	42
20.	Zokirova I. Z., Sharipova M. S. Ta'lim sifatini oshirishda fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi	44
21.	Низамова У. С. Таълим сифатини оширишда мобил қурилмаларнинг аҳамияти (инглиз тили ўқитиш мисолида)	46
22.	Атажонова С.Б. Перспективы модернизации обучения специальных дисциплин в технических вузах	48
23.	Абдуллаева С.Я., Хожиева Ш. А. Олий ҳарбий ўқув юрти курсантларининг креативлик сифатларини оширишдаги омиллар	51
24.	Абдумуталипов А.Б. Курсант кизларга таълим тарбия беришда жисмоний тарбия ва спортнинг муҳим аҳамияти	54
25.	Djabborova N. A. The role of instruction in second language acquisition	56
26.	Каримова М.А., Шукиралиев М. Рақобатбардош кадрлар тайёрлашда ахборот каммуникацион технологияларининг ўрни	58